

Jämlikhetsbegreppet i den socialdemokratiska retoriken

En jämförande innehållsanalys på nationell och lokal nivå

Av: Marie Brendov

LUNDS UNIVERSITET

Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63)

HT 14

Handledare: Torbjörn Hjort

Abstract

Author: Marie Brendov

Title: The Concept of Equality in Swedish Social Democrats' Rhetorics – A Comparative Content Analysis at the National and Local Level. [Translated title].

Supervisor: Torbjörn Hjort

Assessor: Weddig Runquist

Previous research suggests that the concept of equality has changed in the discourse of the Swedish Social Democrats since they lost power to the right wing parties in the 2006 elections. The purpose of this study was to analyze the concept of equality in the rhetorics of the Swedish Social Democrats within the areas of education and work by implementing a content analysis at the national and local level, studying and comparing the party's Political Guidelines 2009 at the national level and the Annual Report 2012 of the Municipality of Piteå at the local level. An analytical model consisting of six aspects of equality based on my theoretical framework was used to analyze the empirical material. The result shows that the traditionally important aspect *equal value and rights* comes forward strongly both at the national and local level, while *security* and *cooperation/solidarity* are weak rhetorically at both levels. The aspect *power to influence* is primarily related to the feminist perspective at both levels. The aspect *redistribution of resources and extra support* is at the local level mainly underlined in relation to interventions for young people, whereas a broader perspective is brought forward at the national level. The aspect *freedom of choice* is especially strong at the national level, in relation to education in particular. This aspect is weak at the local level. The study also suggests that a focus on grades and the concept of knowledge with respect to the individual in the educational system seems to constitute a strong component in the concept of equality in the Social Democrats' rhetorics in the analyzed documents. The result of this study may serve to better understand the political rhetorics at different levels and contribute to future research.

Keywords: equality, national level, local level, aspects, .

Innehåll

1. Inledning	4
1.1 Syfte och frågeställningar	5
1.2 Undersökningens avgränsningar	6
2. Tidigare forskning	7
2.1 Jämlikhetsperspektivet inom socialismen	7
2.2 Jämlikhet inom den socialdemokratiska ideologin	8
2.3 Socialdemokraternas syn på utbildning	9
2.4 Socialdemokraternas syn på arbete	10
2.5 Aspekter av jämlikhetsperspektivet inom socialdemokratien	10
3. Teori	13
4. Metod	14
4.1 Val av metod	14
4.2 Urval	14
4.3 Studiens genomförande	15
4.4. Metodens tillförlitlighet och analytisk generaliserbarhet	16
5. Resultat och analys	18
5.1 Utbildning	18
5.1.1 Förskola och skola	18
5.1.2 Efter skolan	21
5.2 Arbete	23
5.2.1 Arbetslöshet	23
5.2.2 Diskriminering	26
5.3 Sammanfattning av analysen	27
5.3.1 Allas lika värde och rättigheter	28
5.3.1.1 Utbildning	28
5.3.1.2 Arbete	30
5.3.2 Rätten till trygghet	32
5.3.2.1 Utbildning	32
5.3.2.2 Arbete	32
5.3.3 Omfördelning av resurser och extra stöd	33
5.3.3.1 Utbildning	33
5.3.3.2 Arbete	34

5.3.4 Samarbete/Solidaritet	36
5.3.4.1 Utbildning	36
5.3.4.2 Arbete	36
5.3.5 Makt att påverka	37
5.3.5.1 Utbildning	37
5.3.5.2 Arbete	38
5.3.6 Valfrihet	38
5.3.6.1 Utbildning	38
5.3.6.2 Arbete	39
6. Slutsatser och diskussion	40
Referenser	45

1. Inledning

Jämlikhet är ett återkommande tema inom den socialdemokratiska ideologin, och vägen dit definieras på olika sätt i den Socialdemokratiska retoriken. Enligt Färm (2007) syftar jämlikhetstanken inom socialistisk idébildning, till vilken socialdemokratin tillhör, i huvudsak på att man med samhällets medel vill stötta dem som halkat efter (Färm 2007). Larsson (2006) menar att socialismen innebär en stark strävan efter att utjämna olikheter i möjligheter och resurser, och detta vill man främst uppnå genom utbildning och inkomstutjämning. Man kan se tendenser till att jämlikhetsbegreppet, som alltid varit starkt inom vänstern, idag används på ett något annorlunda sätt i den politiska diskursen (Adman 2014).

Ett partis politiska riktlinjer är föränderliga och revideras och uppdateras genom historien. Riktlinjerna kan anses spegla partiets ideologiska värderingar och strategier inom olika politiska områden (Seliger 1976). 2009 gav Socialdemokraterna ut nya politiska riktlinjer för första gången sedan de förlorade riksdagsvalet 2006 (Socialdemokraterna 2009). Genom att studera retoriken kring jämlikhet i detta dokument kan man se hur detta kärnvärde officiellt lyfts fram och definieras på nationell nivå vid denna tidpunkt. Områdena utbildning och arbete utgör huvudpelare inom Socialdemokraternas sociala politik, och är därför relevanta att studera utifrån jämlikhetsperspektivet. Hur förhåller sig partiet retoriskt till jämlikhetsperspektivet på områdena utbildning och arbete tre år efter att man förlorat regeringsmakten? Vilka slutsatser kan man dra utifrån detta med avseende på jämlikhetens aspekt i den socialdemokratiska ideologin?

De politiska riktlinjerna ska vara en vägledning för det konkreta politiska arbetet på lokal nivå, bland annat ute i de kommuner där Socialdemokraterna har majoritetsstyre. Dessa redogör för resultatet av sin verksamhet i olika typer av dokument, och en av dessa dokument är årsredovisningen. Det sätt på vilket kommunerna för fram och resonerar kring sin verksamhet under gångna året kan anses spegla politiska värderingar och strategier på lokal nivå. Man kan anta att ambitionen på nationell nivå är att de värderingar och förslag på åtgärder som etableras där också ska komma till uttryck ute i kommunerna. Därför är det relevant att studera hur jämlikhetsperspektivet manifesteras även på lokal nivå då man redogör för det gångna årets verksamhet inom politikområdena utbildning och arbete. Socialt arbete utgår från att omvandla politiska riktlinjer till en praktik. Det är därför relevant att tolka innebörden i riktlinjerna samt

hur verksamheten på lokal nivå relaterar till dessa, för att verkställa insatser samt föreslå förändringar till de politiska beslutsfattarna.

1.1 Syfte och frågeställningar

Syftet med denna uppsats är att studera jämlikhetsperspektivet i den socialdemokratiska retoriken inom områdena utbildning och arbete, samt att jämföra detta med hur perspektivet lyfts fram i en socialdemokratiskt styrd kommuns beskrivning av sin verksamhet.

Syftet kan brytas ned i följande frågeställningar:

1. På vilka sätt belyser Socialdemokraterna jämlikhetsperspektivet i sina politiska riktlinjer från 2009 inom områdena utbildning och arbete?
2. Vilka likheter och skillnader kan man se mellan Piteå kommuns årsredovisning från 2012 och Socialdemokraternas politiska riktlinjer från 2009 inom ovanstående områden?

För att svara på dessa frågeställningar kommer jag att genomföra en innehållsanalys i två steg. I det första steget kommer jag att studera Socialdemokraternas politiska riktlinjer från 2009 utifrån Seligers (1976) teori om ideologiers fundamentala och operativa dimensioner samt etablerad forskning kring jämlikhet inom den socialdemokratiska ideologin. I det andra steget studerar jag med hjälp av samma analysmodell Piteå kommuns årsredovisning från 2012 i syfte att identifiera eventuella likheter och skillnader. Anledningen till att jag valde just Piteå kommun är för att det vid denna tid var en av de större kommunerna med socialdemokratiskt majoritetsstyre som enligt vissa statistiska mått med avseende på utbildning och arbete låg relativt nära riksgenomsnittet (Ekonomifakta 2014, Sveriges kommuner och landsting 2013). Därför kan resultatet av studien i högre grad bidra till förståelsen för förhållanden i andra kommuner.

Då studien genomfördes hade årsredovisningen för 2013 ännu inte publicerats. Anledningen till att jag utgår från 2009 års politiska riktlinjer och inte de senast antagna från 2013 är att de förstnämnda var gällande för 2012 års verksamhet i Piteå kommun. Resultatet av studien kan vara användbart för att dels förstå den socialdemokratiska retoriken på nationell nivå, och dels för att förstå de sätt på vilket Socialdemokraternas nationella riktlinjer avspeglas i lokalpolitiken.

1.2. Undersökningens avgränsningar

Den här studien syftar inte till att analysera politiska åtgärder i praktiken utan drar enbart slutsatser kring likheter och skillnader i den politiska retoriken, det vill säga vilka värderingar och åtgärder Socialdemokraterna respektive Piteå kommun väljer att lyfta fram och hur man resonerar kring dessa.

2. Tidigare forskning

I detta kapitel kommer jag att gå igenom etablerad forskning som berör den socialdemokratiska ideologin, med fokus på jämlikhetsperspektivet. Jag har valt forskare som har studerat den svenska socialdemokratiska ideologin utifrån ett historiskt perspektiv.

Jag kommer först att på ett mer generellt plan belysa jämlikhetsbegreppet inom socialismen, för att sedan titta närmare på den socialdemokratiska inriktningen. Jag beskriver sedan utifrån författarna hur jämlikhetsperspektivet anläggs inom områdena utbildning och arbete. Jag avslutar med att identifiera sex aspekter av jämlikhet som framkommer i forskningen. Dessa kommer att ingå i min analysmodell som med hjälp av Seligers (1976) teori om ideologiers dimensioner kommer att tillämpas då jag analyserar mitt empiriska material.

2.1 Jämlikhetsperspektivet inom socialismen

Färm (2007) skriver att socialismens mest grundläggande värdering är jämlikhet, vilket i sin mest radikala form kallas klasslöshet. Strävandet efter jämlikhet innebär inom socialismen inte bara att alla ska ha samma rättigheter, utan att staten även ska omfördela resurserna mellan rika och fattiga. På detta sätt vill man med samhällets medel stötta dem som halkat efter. Detta ska åstadkommas genom lagstiftning som bland annat reglerar arbetarnas villkor, kvinnornas rättigheter, samt marknadsekonomins fria spel (ibid.).

Jämlikhet kopplas inom den socialistiska idétraditionen även samman med solidaritet. Detta har varit ett grundläggande begrepp i många sammanhang historiskt, som till exempel vid bildandet av egna sjukförsäkringar, kooperativa affärer där de allra fattigaste kunde få hjälp, och sist men inte minst i det fackliga arbetet, där man gemensamt och solidariskt kämpat för bättre villkor. Inom socialismen har alltid samverkan stått över konkurrens. Även frihet hyllas av socialisterna, med vilket man i huvudsak syftar på frihet från förtryck. Man menar att frihet är en förutsättning för jämlikhet (ibid.).

Larsson (2006) framhåller att socialismen innebär en stark strävan efter att utjämna olikheter i resurser, vilket man främst vill göra genom utbildning och inkomstutjämning, där skattepolitiken spelar en väsentlig roll.

2.2 Jämlikhet inom den socialdemokratiska ideologin

En riktning inom socialismen är reformistisk socialism, vilket inom den politiska diskursen har kommit att bli likställt med socialdemokrati. Larsson menar att begreppen frihet, jämlikhet och broderskap har haft central historisk betydelse inom socialdemokratins framväxt, liksom övertygelsen att förbättrade samhällsförhållanden också skapar bättre medborgare (ibid.). Färm skriver att socialdemokratien strävar efter rättvisa förhållanden oavsett klass, allas rätt till utbildning, arbete och trygghet (Färm 2007).

Pettersson (2005) framhåller att socialdemokratien gick olika vägar i Europa under 1990-talet, och att den i Sverige gick den reformerade välfärdsmodellens väg. Pettersson beskriver den svenska socialdemokratiska politiken utifrån de fyra områdena skattepolitik, valutapolitik, arbetsmarknads- och sysselsättningspolitik samt social- och välfärdspolitik. Enligt Pettersson förespråkar socialdemokratien i Sverige hög skattepolitik samt begränsad efterfrågestimulans, självständig valutapolitik, aktiv arbetsmarknadspolitik med starka regleringar samt en generell, skattefinansierad välfärdspolitik där ersättningsnivån ska bero på arbetsinkomst (ibid.). Pettersson skriver också att de svenska Socialdemokraterna idag är ett feministiskt parti. Detta är dock ett relativt nytt fenomen då Socialdemokraterna tidigare ansåg att klassfrågan var den avgörande frågan i samhället medan könsordningen betraktades som sekundär (ibid.).

Jämlikhet är inom socialdemokratien nära sammankopplat med välfärdsbegreppet. Klas Åmark (2005) påpekar att ”välfärdspolitiken växte fram ur trygghetsproblemet. Vad ska man ta sig till om man inte kan försörja sig själv och sin familj genom sitt eget arbete, vare sig det beror på sjukdom, arbetslöshet, barnsörd, ålderdom eller något annat liknade?” (Åmark: 2005:11). I Sverige kom en så kallad välfärdsstatsregim att växa fram under socialdemokratiskt styre från 1930-talet, vilken expanderade under 1950- och 1960-talen (ibid.). Folkhemmet, vilket hänger nära samman med välfärdsbegreppet, är ett centralt begrepp inom svensk socialdemokrati, och myntades av Per Albin Hansson på 1920-talet (ibid.). Folkhemstanken innebär att alla människor ska födas och leva i trygghet, med samma chans att utveckla sin potential. Ingen medborgare ska vara privilegierad eller ”skaffa sig fördel på andras bekostnad” (ibid.:65) Denna syn på människors rätt till lika villkor har dominerat Socialdemokraternas politik allt sedan välfärdsamhällets framväxt. I det socialdemokratiska partiprogrammet från 1960 hittar man följande text:

Kravet på jämlikhet innebär både krav på lika chanser för alla och på lika värde för alla, vilken sysselsättning och ställning de än har. Lika chanser måste framför allt betyda rätten och möjligheten att få utveckla sig efter sin personliga linje och sina egna anlag. (Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek 2001:56).

Ekonomhistorikern Jenny Andersson (2009) menar att valfrihet var ett nytt begrepp som bland andra växte fram i socialdemokraternas språkbruk under 1900-talet. Med valfrihet menade socialdemokraterna att alla måste ha lika tillgång till den sociala servicen i en utbyggd offentlig sektor (ibid.). Under industrialiseringen så började de socialistiska och socialdemokratiska partiprogrammet att tala om personlig frigörelse och inte bara om materiell trygghet, vilket man endast talat om innan. Detta sågs som minst lika viktigt som fördelningen av produktionsresultaten. Viktiga delar av den socialdemokratiska medborgarrätten följde ur detta. Bildningstanken som kom av medborgarrätten blev en av den svenska arbetarrörelsens viktigaste ståndpunkter av den mänskliga frigörelsen (ibid.).

2.3 Socialdemokraternas syn på utbildning

Jenny Andersson (2009) skriver att man under efterkrigstiden kan se att den socialdemokratiska bildningstanken och utbildningspolitiken drevs av argument om att försörja produktionen av god arbetskraft. Hon skriver vidare att den socialdemokratiska utbildningspolitiken började på 1990-talet att rikta in sig på att avskaffa de praktiska linjerna för att istället satsa på att elever skulle gå vidare till universitetet och man gjorde även flera praktiska utbildningar teoretiska (ibid.).

Synen förändrades även på förskolan och den socialdemokratiska politiken såg förskolan som det första steget till det livslånga lärandet. Förskolan skulle nu fostra barnen till läranden och kreativitet. Läroplanen i skolan betonade nu även barnen som medborgare med rättigheter och med förmåga att påverka samhällsutvecklingen (ibid.).

Andersson menar att Socialdemokraterna skapade enhetskolan i Sverige, vilket innebar att arbetarens och fabrikörens barn skulle gå i samma klass. Den allmänna grundskolan skulle och ska ge eleverna insikter om deras demokratiska rättigheter och hur de kan påverka. Socialdemokraterna menade att denna jämlikhet skulle ge möjligheter till arbetarklassen, dock har man i den socialdemokratiska politiken de senare decennierna diskuterat om denna jämlikhet gagnar alla eller om den hindrar vissa att utveckla sina talanger (ibid.).

Socialdemokraterna genomförde tillsammans med Vänsterpartiet en reform 1991, vilken ses som höjdpunkten på partiets strävan efter jämlikhet. Reformen innebar att alla gymnasieprogram skulle bli treåriga samt att de alla skulle ge högskolebehörighet. Dock ökade elevernas avhopp från gymnasiet under slutet av 1990-talet, vilket ledde till att reformen fick hård kritik (Adman 2014).

Adman (2014) framhåller vidare att forskning visar att demokrati- och jämlikhetsargument får allt mindre utrymme när framtida utbildning utformas, och att det under det senaste decenniet tillkommit ett argument som betonar individens valfrihet och möjligheten att påverka sin egen situation. Adman (2014) avslutar rapporten med att konstatera att man på ett tydligt sätt kan se att jämlikhetsargumenten blivit vaga och märkbart få inom utbildningsområdet, inte bara hos de borgliga partierna utan även hos Socialdemokraterna.

2.4 Socialdemokraternas syn på arbete

På det arbetsmarknadspolitiska området har begreppet inkomstrygghet varit en aspekt inom den svenska socialdemokratin. Inkomstrygghet innebär, till skillnad från grundtrygghet, att möjliggöra för den försäkrade att behålla samma levnadsstandard som tidigare även då man inte har inkomst av arbete (Åmark 2005). Historikern Klas Åmark framhåller vidare att det var karaktäristiskt för det svenska socialförsäkringssystemet att utbyggd inkomstrygghet infördes i alla socialförsäkringarna. Han skriver att "på grund av inkomstryggheten anses socialförsäkringarna representera en egen välfärdsstatsregim, som Esping-Andersen kallar 'den socialdemokratiska', och som Korpi och Palme kallar 'generell inkomstrygghet'" (ibid.).

2.5 Aspekter av jämlikhetsperspektivet inom socialdemokratin

Utifrån de olika författarna ovan kan man utläsa olika aspekter av jämlikhetsperspektivet inom den socialdemokratiska ideologin. Sex aspekter som jag anser framträder tydligt är: *allas lika värde och rättigheter, rätten till trygghet, omfördelning av resurser och extra stöd, samarbete/solidaritet, makt att påverka och valfrihet*. Dessa aspekter och deras betydelse utgår från min tolkning av den tidigare forskningen. Det kan finnas andra aspekter av jämlikhet och de kan benämnas på olika sätt. För att motivera de sex aspekterna ovan följer nedan en genomgång av hur jag har uttolkat dessa i den tidigare forskningen.

Att främja *allas lika värde och rättigheter* är en aspekt som jag hittar där Färm (2007) och Pettersson (2005) menar om att socialismen och socialdemokratin strävar efter rättvisa samhällsförhållanden oavsett klass och kön. Åmark (2005) skriver om folkhemmet där ideologin innebär att ingen medborgare ska vara privilegierad, vilket man också kan koppla till aspekten *allas lika värde och rättigheter*. Andersson (2009) menar att Socialdemokraterna skapade enhetsskolan i Sverige, vilket innebar *allas rätt till en jämlik utbildning oavsett social klass*. I skolan skulle man också bli medveten om sina demokratiska rättigheter. Den offentliga sektorn, menade man, skulle byggas ut och tillgången till social service skulle vara en rättighet för alla. Aspekten *rätten till trygghet* kan jag utläsa då Åmark (2005:160) framhåller att välfärdspolitiken växte ur trygghetsproblemet och hur man ska klara sig om till exempel blir sjuk. Vidare skriver Åmark om inkomstrygghet, vilket betyder att man ska behålla samma levnadsstandard även om man blir av med sitt arbete.

En tredje aspekt som jag hittar har jag valt att kalla *omfördelning av resurser och extra stöd till svagare grupper och individer*. Färm (2007) tar upp denna aspekt då han skriver att socialismens idé att skapa jämlikhet är att omfördela resurser mellan fattiga och rika. Larsson (2006) skriver att socialismen hade en stark strävan att utjämna olikheter i resurser, vilket skulle göras genom inkomst och utbildning. Även här kan man se aspekten *omfördelning av resurser och extra stöd*. Man kan även se aspekten ovan då socialdemokratin förespråkar en hög skattepolitik och en välfärdspolitik där ersättningsnivån ska bero på arbetsinkomst (Pettersson 2005). En fjärde aspekt som jag har identifierat är *samarbete/solidaritet*. Den aspekten framträder när Färm skriver att socialismen kopplar samman jämlikhet med solidaritet, vilket han menar att man sett i bland annat bildandet av sjukkassor samt i det fackliga arbetet. Samverkan anses gå före konkurrens.

Den femte aspekten *valfrihet* belyses av Andersson (2009) som skriver att valfrihet som begrepp – då den inkorporerades i den socialdemokratiska diskursen – kopplade an till lika tillgång till den sociala servicen. Personlig frigörelse började också att ses som minst lika viktigt som materiell trygghet. Aspekten *valfrihet* framkommer också då Per Adman (2014) menar att det på utbildningsområdet under det senare decenniet har tillkommit ett argument inom Socialdemokraterna som betonar individens valfrihet och möjligheten att kunna påverka sin situation, vilket man även kan koppla till den sjätte aspekten *makt att påverka*. Andersson (2009) tar upp att Socialdemokraterna i och med enhetsskolan förändrades synen på skolans

roll, den skulle nu fostra barnen till medborgare medvetna om sina rättigheter och förmåga att påverka samhället.

Jag avser att använda dessa sex aspekter för att tolka innehållet i mitt empiriska material. Med hjälp av dem kan jag identifiera hur jämlikhetsperspektivet framträder i materialet. För att göra jämförelser i retoriken i det empiriska materialet använder jag mig av Seligers (1976) teori om ideologier, vilket jag redogör för i nästa kapitel.

3. Teori

I detta kapitel kommer jag att redogöra för den teori jag valt för min studie. Då jag avser att analysera och jämföra politiska dokument på olika nivåer är det lämpligt att tillämpa ett teoretiskt ramverk som utgår från ideologiers struktur och uttryck och som hjälper mig att tolka och kategorisera innehållet i mitt empiriska material. Utifrån detta valde jag att använda mig av Seligers teori om ideologiers dimensioner.

Ideologi kan enligt Seliger (1976) definieras utifrån funktion och innehåll. Ideologier är alltid politiska och deras funktion är att vägleda specifika gruppers agerande. Seliger menar att ideologier består av sex essentiella komponenter, vilka han kallar *moral prescription*, *technical prescription*, *'implemets'* (i.e. *ways and means of implementation*), *description*, *analysis* och *'rejection'* (i.e. *of rival beliefs*). En ideologi delas upp i två dimensioner; den fundamentala dimensionen, vilken utgår från den moraliska föreskriften (*moral prescription*) eller hur något bör vara, och operativa dimensionen, vilken består av politisk handling och där den tekniska föreskriften (*technical prescription*), det vill säga hur något ska utföras, står i centrum. Detta innebär enligt Seliger att de policies som politiker utformar utgår från de principer som formulerats i den fundamentala dimensionen, och beslut och rekommendationer om hur dessa policies ska implementeras, samt den faktiska implementeringen, tillhör den operativa dimensionen. Dessa två dimensioner, politik i teori och praktik, går inte alltid hand i hand (ibid.).

Seligers teori om ideologiers två dimensioner kan användas för att analysera politiska riktlinjer och andra typer av dokument som redogör för den aktuella politiken. Teorin möjliggör dels identifieringen av skillnader mellan grundläggande principer och rekommendationer/faktisk implementering i praktiken på en och samma politiska nivå, dels skillnader mellan olika politiska nivåer med avseende på de två dimensionerna. Jag kommer i min analys att använda mig av en analysmodell som utgår från Seligers teori och de sex aspekter av jämlikhet som jag i föregående kapitel identifierade utifrån tidigare forskning kring den socialdemokratiska ideologin. Jag kommer att närmare redogöra för tillämpningen av analysmodellen i kapitel 4.

4. Metod

4.1 Val av metod

Syftet med denna uppsats är att dels undersöka jämlikhetsperspektivet i den socialdemokratiska retoriken på nationell nivå inom områdena utbildning och arbete, dels empiriskt studera hur detta perspektiv lyfts fram i en socialdemokratiskt majoritetsstyrd kommuns beskrivning av sin verksamhet. På det lokala planet har jag valt att undersöka ”fallet” Piteå kommun. En fallstudie har fördelen att kunna användas i jämförelsesyfte med andra fall i framtida forskning (Meeuwisse 2008).

Den här studien utgörs av en kvalitativ innehållsanalys. Innehållsanalys är en metod som möjliggör analys av olika typer av text utifrån förekomsten av ord och begrepp, men också utifrån kontext. Detta gör det möjligt att undersöka likheter eller skillnader mellan texter. I en kvalitativ innehållsanalys gör man en mer komplex analys och tolkning av textens innebörd än vid en kvantitativ innehållsanalys, där analysen fokuserar på att räkna förekomst av specifika ord och begrepp (Bergström & Boréus [red.] 2005, Beckman, 2005). Oavsett angreppssätt underlättar man för uppföljande studier genom att utarbeta ett kodningsschema för sin analys (Bryman 2011).

En alternativ metod hade varit diskursanalys, men då denna studie fokuserar på det som förmedlas till läsaren genom förekomst och avsaknad, och inte på maktaspekten, så fann jag kvalitativ innehållsanalys vara den mest lämpade metoden (Bergström & Boréus [red.] 2005). Den praktiska tillämpningen av den valda metoden redogör jag för i avsnitt 4.3 Studiens genomförande.

4.2 Urval

Jag har valt att dela upp min uppsats i två delar. I den första delen väljer jag att analysera Socialdemokraternas politiska riktlinjer från 2009. Detta dokument hämtade jag på Socialdemokraternas hemsida. Genom att studera retoriken kring jämlikhet i detta dokument kan man se hur detta kärnvärde officiellt lyfts fram och definieras på nationell nivå vid denna tidpunkt. I den andra delen väljer jag att studera Piteå kommuns årsredovisning från 2012, vilket var den mest aktuella då arbetet med denna uppsats påbörjades. Årsredovisningen

laddade jag ner från Piteå kommuns hemsida. Anledning till att jag valde att analysera just årsredovisningen och inte politiska styrdokument, som exempelvis årsbudgeten, är att jag ville studera hur kommunen framställde årets faktiska verksamhet utifrån jämlikhetsprincipen, inte vad man avsåg att göra i början av året. Anledningen till att jag valde just Piteå kommun är för att det vid denna tid var en av de större kommunerna med socialdemokratiskt majoritetsstyre som enligt vissa statistiska mått med avseende på utbildning och arbete låg relativt nära riksgenomsnittet. Därför kan resultatet av studien i högre grad bidra till förståelsen för förhållanden i andra kommuner. Piteå kommuns befolkningsmängd uppgick år 2012 till 41 078 invånare. Arbetslösheten uppgick till 8 procent, förtidspensionärer: 9 procent, högskoleutbildade: 19,8 procent (genomsnittet för Sverige var 8.5, 6 respektive 25.3 procent) (Ekonomifakta 2014, Sveriges kommuner och landsting 2013, SCB 2015). Anledningen till att jag utgår från 2009 års politiska riktlinjer och inte de senast antagna från 2013 är att de förstnämnda var gällande för 2012 års verksamhet i Piteå kommun. Resultatet av studien kan vara användbart för att dels förstå den socialdemokratiska retoriken på nationell nivå, och dels för att förstå de sätt på vilket Socialdemokraternas nationella riktlinjer avspeglas retoriskt i lokalpolitiken.

Jag valde i min analys att utgå från jämlikhetsperspektivet då detta enligt svensk forskning om den socialdemokratiska ideologin är ett av socialdemokratins starkaste kärnvärden (Färm 2007, Larsson 2006). Jag har i min studie valt att inrikta mig på områdena utbildning och arbete, då dessa utgör två huvudområden inom Socialdemokraternas sociala politik (Socialdemokraterna 2009). För min forskningsbakgrund har jag valt ut verk av forskare som har studerat den svenska socialdemokratiska ideologin utifrån ett historiskt perspektiv och som andra forskare ofta refererar till i sina verk. Som teoretisk utgångspunkt valde jag Seligers etablerade teori om politikens dimensioner, då jag fann denna vara lämplig för att analysera och jämföra innehåll i politiska texter och därför hjälper mig att besvara min frågeställning.

4.3 Studiens genomförande

För att få en fördjupad kunskap om ämnet läste jag först utvald forskning på området. Utifrån detta och Seligers (1976) teori identifierade jag sedan ett kodschema bestående av två retoriska dimensioner och sex aspekter av jämlikhetsperspektivet. Dessa sex aspekter återfinns i relation till områdena utbildning och arbete. Kodschemat hjälper forskaren att avgöra hur innehållet i texten ska kategoriseras och tolkas (Bergström, Boreus 2005). De två dimensionerna och de sex aspekterna utgör min studies analysmodell. Dimensionerna benämner jag FD

(Seligers fundamentala dimension) och OD (Seligers operativa dimension). De sex aspekterna kallar jag *allas lika värde och rättigheter, rätten till trygghet, omfördelning av resurser och extra stöd, samarbete, makt att påverka samt valfrihet*.

Jag använde analysmodellen då jag flera gånger gick igenom Socialdemokraternas politiska riktlinjer, och analyserade hur texten retoriskt kunde delas in i de två dimensionerna samt hur den relaterade till de sex aspekterna av jämlikhet. I nästa steg analyserade jag genom upprepade genomläsningar av Piteås kommuns årsredovisning likheter och skillnader mellan hur man i detta dokument beskriver sin verksamhet och den retorik kring jämlikhetsperspektivet som träder fram i de politiska riktlinjerna. På detta sätt kunde jag dra vissa slutsatser kring den politiska jämlikhetsretoriken på nationell och lokal nivå och svara på mina frågeställningar. Analysen var stundtals utmanande, och jag fick noggrant ta hänsyn till den aktuella kontexten för varje uttalande eller ställningstagande i texterna för att ifrågasätta och förfinas min tolkning. Jag kommer att i avsnittet nedan närmare redogöra för min metods tillförlitlighet.

4.4 Metodens tillförlitlighet och analytisk generaliserbarhet

Jag måste som forskare försäkra min valda metods tillförlitlighet, eftersom det är genom min metod som jag kommer att få fram slutresultatet. Tillförlitlighet i kvalitativ forskning kan enligt Guba & Lincoln (1994) delas upp i fyra delkriterier: trovärdighet, överförbarhet, pålitlighet och en möjlighet att styrka och konfirmera. Dessa kriterier utvecklas av Bryman (2011). Jag kommer nedan att redogöra för innebörden av varje kriterium samt relatera dem till min studie.

Trovärdighet innebär att forskaren säkerställt att studien har genomförts i enlighet med de regler som finns samt att eventuella intervjupersoner har fått ta del av resultatet för att kunna göra eventuella korrigeringar av forskarens transkribering. Jag anser att min studie uppfyller detta kriterium då jag har följt uppsatta regler och då mitt empiriska material inte består av intervjuer så är inte kravet på återkoppling till intervjupersoner relevant.

Överförbarhet handlar om hur användbart resultatet av studien är för att förstå och analysera fenomenet i andra kontexter än just den forskaren har valt för sin studie. Detta kan liknas vid det som man i kvantitativ forskning kallar metodens generaliserbarhet. Jag anser att denna studie i acceptabel grad uppfyller överförbarhetskriteriet. Visserligen är innehållet i det empi-

riska materialet specifikt för just Socialdemokraterna och Piteå kommun, men slutsatserna kan användas som utgångspunkt för att förstå och analysera andra partiers och kommuners dokument. Kvale och Brinkmann (2009) använder begreppet analytisk generalisering, vilket innebär att man genom en bedömning av likheter och skillnader med avseende på relevanta aspekter mellan en genomförd studie och en tilltänkt tillämpning av resultatet av denna studie avgör huruvida dessa är relevanta för den kontext man ämnar undersöka. För att en sådan bedömning ska kunna ske krävs att forskaren har beskrivit kontexten och undersökningsobjektet på ett sådant sätt att relevanta likheter och skillnader med andra kontexter ska kunna identifieras. Jag har i avsnitt 4.2 angett olika statistiska uppgifter om Piteå kommun vilka kan användas för att jämföra med andra kommuner.

Pålitlighet säkerställs av forskaren genom att möjliggöra granskning av tillvägagångssättet i alla moment i forskningsprocessen för att kunna bedöma om rätt val har gjorts. Jag anser att jag genom att vara transparent och så noggrant jag kan redogöra för varje steg i min studie i tillräckligt hög grad uppfyller detta kriterium.

Möjlighet att styrka och konfirmera innebär graden av objektivitet. Studien ska inte färgas av forskarens personliga värderingar. Jag har strävat efter att uppfylla detta kriterium genom att i min tolkning av innehållet i det empiriska materialet utgå från den analysmodell jag utarbetat med hjälp av teori och tidigare forskning.

En utmaning med studien är att de politiska riktlinjerna och årsredovisningen är uppbyggda på olika sätt och rör sig på olika retoriska nivåer. Det förstnämnda dokumentet handlar i första hand om värderingar och strategier på en generell nivå, medan det sistnämnda har till uppgift att främst lyfta fram den konkreta verksamheten. Denna skillnad innebär vissa analytiska utmaningar, men är samtidigt det som gör studien intressant.

Resultatet av den här studien kan anses vara specifikt för förhållandet mellan Socialdemokraternas politiska riktlinjer och Piteå kommuns årsredovisning. Dock kan det tänkas vara intressant i jämförelsesyfte i framtida studier av politisk retorik på olika nivåer, både med avseende på andra kommuner och politiska partier.

5. Resultat och analys

I detta kapitel kommer jag att analysera de socialdemokratiska politiska riktlinjerna och Piteå kommuns årsredovisning genom att koppla innehållet i de ovan nämnda dokumenten till de två dimensionerna i Seligers (1976) teori samt de sex identifierade aspekterna av jämlikhetsperspektivet. Jag delar upp min analys på områdena utbildning och sedan arbete. I min analys avser jag att undersöka och jämföra hur retoriken ser ut på nationell och lokal nivå med avseende på jämlikhetsperspektivet. Innehållet i dokumenten kategoriseras i uttalanden om hur något bör vara (FD) och hur något ska utföras eller har utförts (OD). I slutet av kapitlet sammanfattas analysen under de sex aspekterna i min analysmodell.

5.1 Utbildning

Jag har delat in området utbildning i avsnitten Förskola och skola och Efter skolan. Under varje avsnitt analyserar jag först retoriken i de socialdemokratiska riktlinjerna och sedan Piteå kommuns årsredovisning.

5.1.1 Förskola och skola

Socialdemokraterna skriver i sina politiska riktlinjer från 2009 att skolan ska vara en del av den svenska välfärden och att ”alla barn, oavsett barnets förutsättningar, föräldrars utbildning eller inkomst, ska ha rätt att utvecklas och nå kunskapsmålen” (Socialdemokraterna 2009:48) (FD). Detta kan kopplas till aspekten *allas lika värde och rättigheter* i Färms (2007), Larssons (2006) och Anderssons (2009) beskrivning av grunden i det socialdemokratiska jämlikhetsbegreppet och Åmarks (2005) beskrivning av välfärdssamhället och folkhemstanken.

Socialdemokraterna (2009) vill att fokus ska ligga på lärande, kunskap och dokumenterade resultat. Partiet menar att det ska finnas tydliga mål samt systematisk uppföljning av de målen (OD). Här kan vi se hur retoriken i de politiska riktlinjerna präglas av det paradigmskifte som påtalats av Adman (2014), där fokus allt mer har hamnat på betyg och uppföljning av kunskapsmål. Socialdemokraterna skriver vidare att kvalitetskraven på landets lärarutbildningar bör höjas och att AT-tjänstgöring bör finnas för att ge stöd till nya lärare (OD). Skolan ska enligt Socialdemokraternas politiska riktlinjer enligt princip inte vara en del av den

svenska marknadsekonomin (FD), en ståndpunkt som följer den klassiska socialdemokratiska synen på välfärdssamhället som ett verktyg för ökad jämlikhet.

Alla barn i Sverige har enligt Socialdemokraternas politiska riktlinjer rätt till en formell utbildning av hög kvalitet. Man skriver att ”[b]ra lärare kan utträta underverk. Alla lärare i den svenska skolan ska vara utbildade, kompetenta och behöriga” (Socialdemokraterna 2009:42) (FD). Detta gäller även skolor med andra huvudmän än kommunen. Socialdemokraterna vill förnya friskolesystemet (OD). Man vill införa ett obligatoriskt samråd mellan kommunen och huvudmannen och nationella riktlinjer för form och innehåll i ett samarbetsavtal ska finnas (OD). Här framträder återigen aspekten *allas lika värde och rättigheter* genom synen på rätt till likvärdig utbildning som en del av jämlikhetstanken.

Socialdemokraterna (2009) anser att alla elever ska ha rätt till god hälsa (FD), och därmed till en lättillgänglig skolhälsovård (OD). Alla barn ska även ha rätt till läxhjälp (OD) (ibid.). Man menar också att elevinflytande ska öka i skolan (FD). Socialdemokraterna poängterar i sina riktlinjer att elever genom skolan ska kunna utvecklas som människa och få större makt över sitt eget liv (FD). Vi ser här hur jämlikhetstanken genomsyrar partiets retorik, med fokus på *allas lika värde och rättigheter, omfördelning av resurser och extra stöd samt makt att påverka*, vilket beskrivs av Andersson (2009). Valfrihetsbegreppet framträder inte lika tydligt i dessa resonemang. Betoningen på kunskapsmål kommer fram i uttalandet om rätt till läxhjälp.

När det gäller förskolans roll framhåller Socialdemokraterna (2009) i sina politiska riktlinjer att dess roll måste stärkas (OD) eftersom man eftersträvar en jämlik och rättvis start i livet för alla (FD). Socialdemokraterna menar även att samverkan mellan förskola och skola måste stärkas (OD). Även här ser vi hur jämlikhetstanken präglas av lika *allas lika värde och rättigheter*. Valfrihetsbegreppet kommer inte lika tydligt fram med avseende på förskolans roll. Vidare påpekas i 2009 års riktlinjer, att ungdomar utan gymnasiebehörighet är särskilt drabbas särskilt av hårt av jobbkrisen och att alla under 25 ska ges möjlighet till gymnasieexamen genom en kunskapsgaranti (OD). Det ska även finnas en möjlighet för elever att välja olika utbildningar (OD). Socialdemokraterna anser att det är fel att sänka kraven i gymnasieskolan. Man menar att det istället ska finnas alternativa vägar och en öppenhet för att individen ska kunna ta saker i sin egen ordning (OD). Man ser här hur synen på *allas lika värde och rättigheter* samspelar med tanken om *valfrihet* och *makt att påverka*. Även fokuset på kunskapsmål kommer fram i partiets retorik.

Det finns vissa beröringspunkter mellan Piteås årsredovisning 2012 och Socialdemokraternas politiska riktlinjer med avseende på förskola och skola. Man påtalar lärarkvalitén då man anger att andelen pedagogiskt utbildad personal är högre än genomsnittet för riket i samtliga verksamheter (OD). Man skriver att den i förskolan har ökat med 2 procent sedan 2011 (Piteå kommun 2012) (OD). I årsredovisningen framgår dock ingenting om stöd till nya lärare eller uppföljning av mål.

I Piteås årsredovisning påpekas, att hälsofrämjande arbete bedrivs med utgångspunkt i läroplanen (OD). Arbetet omfattar en helhetssyn på kropp och själ och innefattar rörelse, kosthållning samt arbete mot tobak och droger. Det finns dock ingenting beskrivet med avseende på tillgängligheten. Gällande elevinflytande kan man läsa att resultatet av en enkätundersökning i årskurs 5 och 8 i kommunens skolor visar att 98 procent av eleverna kände att lärarna lyssnar på dem och tar hänsyn till deras åsikter (ibid.) (OD). Av årsredovisningen framgår, att "[e]tt utvecklingsområde som framkommit ut resultaten [...] är ökad kännedom kring likabehandlingsplanerna och hur förskolan/skolan hanterar eventuella kränkningar" (ibid.: 32) (OD). Man kan här se kopplingen till det som Socialdemokraterna skriver om vikten av ökat elevinflytande.

När det gäller förskolan så framkommer det i Piteås årsredovisning 2012 att 96 procent av alla barn fick förskoleplats inom tre månader. Den genomsnittliga väntetiden för att få plats är 10 dagar (Piteå kommun 2012). Det framgår dock inte huruvida kommunen har arbetat med att göra förskolan mer jämlik och heller inte hur samverkan ser ut mellan skola och förskola.

Som nämndes ovan för man i Socialdemokraternas politiska riktlinjer fram vikten av att ge alla möjlighet till gymnasieexamen. I Piteås årsredovisning framgår att 89 procent av pojkar och 89,9 procent av flickorna har gymnasiebehörighet. I årsredovisningen framgår att "[t]rots ett målmedvetet arbete med att stötta de elever som är i behov av extra stöd är det 4,4 procent av eleverna som inte uppnår behörighet till något av de nationella programmen vid gymnasieskolan" (ibid.: 32) (OD). Man visar även att andelen elever med slutbetyg från gymnasiet ligger över riksgenomsnittet och att den har ökat något de senaste åren (OD). Vidare visar årsredovisningen att Piteå har en högre andel 20-åringar med grundläggande behörighet till universitet och högskolestudier än riksgenomsnittet (OD). Dock visar inte årsredovisningen hur dessa siffror uppnåtts och om det finns alternativa vägar för eleverna.

I Piteås årsredovisning skriver man inget om eventuell läxhjälp, vilket nämndes på nationell nivå i de politiska riktlinjerna. Det finns heller inget skrivet om Piteås friskolor.

5.1.2 Efter skolan

Socialdemokraterna menar i sina politiska riktlinjer (2009) att man måste anlägga ett ungdomsperspektiv, vilket ska ge ungdomar ökat inflytande och möjlighet att vara med och påverka (OD). Partiet vill främja verksamheter som engagerar ungdomar, såsom fritidsgårdar, musikhus, dans- och teatergrupper (OD). Det är viktigt att ungdomar med stöd av vuxna får vara med och bestämma (FD) (Socialdemokraterna 2009). Socialdemokraterna poängterar vidare att kunskap ger frihet för individen, vilket ger flera vägare att välja på efter skolan (FD) (ibid.: 47). Här ser vi återigen hur jämlikhetstanken i Socialdemokraternas retorik relateras till aspekterna *makt att påverka* och *valfrihet* som framkommer i Anderssons (2009) bok samt betoningen på kunskapsbegreppet som Adman (2014) för fram.

Socialdemokraterna (2009) menar att orättvisorna växer bland ungdomar som lämnar skolan, och att det är de ungdomar med ofullständig gymnasieutbildning som drabbas värst av jobbkrisen. Socialdemokraterna vill radera ungdomsarbetslösheten (FD), och för att göra det så måste det finnas fler vägar till utbildning och jobb (OD). Socialdemokraterna betonar behovet av arbetsmarknadsutbildning och Komvux (OD) (ibid.). Socialdemokraterna menar även att sommarjobb gör det möjligt att skaffa egna kontakter och erfarenheter i arbetslivet (OD). Det ska även finnas en kompetensförmedling så att man tar vara på kompetenser, och det ska finnas möjlighet till yrkesinriktade utbildningar (OD). Jämlikhetsbegreppet kan här kopplas till aspekten *allas lika värde och rättigheter* och synen på rätt till lika möjligheter till kunskapsinhämtning, en syn som man kan relatera till Färms beskrivning av den klassiska socialdemokratins jämlikhetssyn. Även individens rätt att utveckla sin potential framträder i retoriken. Resonemangen präglas även starkt av tanken om *valfrihet* som Adman (2014) för fram.

Socialdemokraterna menar i 2009 års politiska riktlinjer att man ska ge stöd och handledning till studieovana ungdomar för att hjälpa dem att ta steget till högskola och universitet (OD). Vidare vill Socialdemokraterna att högskoleutbildning ska löna sig och vill att fler, oavsett föräldern bakgrund och inkomst, ska studera på högskolenivå (FD) (Socialdemokraterna 2009). Det ska finnas möjlighet att komplettera sina gymnasiebetyg på Komvux (OD). Målet är att hälften av varje årskull ska ha påbörjat högre studier innan de fyller 25 (FD) (ibid.: 56). Socialdemokraterna anser att högskolan ska vara avgiftsfri samt att alla som studerar ska ha

möjlighet till distansutbildning (OD). Högskola såväl som en utbyggd yrkeshögskola (OD) ska möjliggöra ett livslångt lärande. Partiet skriver att "[v]år vision är att alla som är behöriga att gå på högskolan ska kunna göra det, högskoleutbildning får inte vara något som bara är aktuellt under ungdomsåren" (ibid.: 54). Socialdemokraterna vill skapa nya spår till högskolestudier för invandrare (OD) (ibid.). Socialdemokraterna anser att jobb, utbildning, studiebidrag och billiga bostäder utgör grunden för att ungdomar ska kunna studera (OD). I resonemanget ovan kan man se hur jämlikhetsbegreppet framträder utifrån aspekten *allas lika värde och rättigheter* med avseende på lika villkor oavsett social bakgrund och ekonomisk situation, vilket Färm menar är typiskt inom socialdemokratisk retorik. Man kan också se ett tydligt fokus på *omfördelning av resurser och extra stöd*. Tanken om *valfrihet* och rätten att välja, vilket enligt Adman (2014) blivit allt vanligare inom utbildningsområdet, framträder även den på ett tydligt sätt.

Socialdemokraterna (2009) vill enligt sina politiska riktlinjer införa ett treterminssystem (OD), vilket skulle ge studenter möjligheten att ta examen tidigare. Kvaliteten i grundutbildningen behöver stärkas för att ge studenterna bättre möjligheter (OD). Studenter ska erbjudas praktik och examensarbeten bör i högre grad vara knutna till företag (OD). Samhället bör också erbjuda traineeprogram och göra en jobb- och praktiksatsning inom den offentliga sektorn. Av riktlinjerna framgår att "[v]arje ung som vill eller bedöms behöva det ska få utbildning, praktik, en lärlingsplats eller en subventionerad anställning från första dagen - en Jobbstart" (Socialdemokraterna 2009:27) (OD). Socialdemokraterna anser att studentinflytande är viktigt för kvalitén på högskolan (OD). Partiet hävdar att de som har gått doktorandutbildning ska få stöd till fortsatt forskning samt att unga forskare ska få bättre villkor och större trygghet (FD) (ibid.). Här ser vi hur individens rätt till *valfrihet* framträder starkt, liksom betoningen på *rätten till trygghet*, kunskap och större inflytande genom *makt att påverka*. Man väljer också att lyfta fram villkoren för en specifik grupp, doktoranderna.

När det gäller satsningar på eftergymnasial utbildning finns det några beröringspunkter mellan Socialdemokraternas politiska riktlinjer och Piteås årsredovisning. I Piteås årsredovisning 2012 klargörs att kommunen vill ge de svaga grupperna möjligheter att komplettera sin utbildning och slutföra sina gymnasiestudier (OD). Här framträder en tydlig jämlikhetssyn kopplad till lika möjligheter för alla. Piteå kommun skriver att antalet deltagare i vuxenutbildningar är högt, men i likhet med vad som framgår av Socialdemokraternas politiska riktlinjer så anser kommunen att vuxenutbildningarna måste fortsätta att utvecklas, främst för svaga

grupper (OD). Samarbetet mellan andra kommuner har stärkts inom något som kallas för femkantens vuxenutbildning. Piteå kommun (2012) vill utveckla kompetensbehovsanalyser (OD) och målet är att öka antalet män i vuxenutbildning med 40 procent i kommunen (ibid.: 41). Här ser vi hur tanken om lika möjligheter för alla även kopplas till ett jämställdhetsperspektiv.

Piteå kommun (2012) framhåller att erbjudandet av praktik- och praoplats är ett sätt för förvaltningen att sprida kännedom och skapa ett intresse för de olika yrkena inom kommunens verksamheter (OD) (ibid.: 31), något som nämns i Socialdemokraternas partiprogram.

Med avseende på tillgången till studentlägenheter, vilket Socialdemokraterna (2009) betonar vikten av i sitt partiprogram, skriver Piteå i sin årsredovisning att behovet av studentlägenheter för närvarande är täckt i kommunen. För att trygga tillgången till hyresrätter i Piteå kommun planerar man för flera nyproduktioner åren 2015-2016 (OD). Piteås årsredovisning tar i övrigt i låg grad upp unga vuxnas och vuxnas utbildningssituation. En anledning till detta kan vara att det inte finns någon högskola i kommunen.

5.2 Arbete

Analysen för området arbete är uppdelad i avsnitten Arbetslöshet och Diskriminering. Liksom i tidigare avsnitt analyserar jag först för retoriken i Socialdemokraternas politiska riktlinjer och sedan följer analysen av Piteå kommuns årsredovisning.

5.2.1 Arbetslöshet

Socialdemokraterna skriver i sina politiska riktlinjer 2009 att "[m]änniskors vilja till arbete är nationens främsta tillgång - i goda tider liksom sämre. Inget slöseri är större arbetslöshet" (ibid.: 9). Partiet menar att ett samhälle som bygger på gemenskap och solidaritet skapar tillväxt, jobb och utveckling (FD). I riktlinjerna framgår att partiet vill uppnå full sysselsättning (OD), eftersom man anser inkomstrygghet är nödvändigt (FD) och att arbetslöshet skapar ofrihet för individen (FD). Socialdemokraterna anser att alla ska kunna sträva efter sina mål och drömmar (FD). Socialdemokraterna vill vända sig till alla och ta i beaktning att olika människor har olika förutsättningar. Här ser man hur aspekterna *allas lika värde och rättigheter* och *trygghet* framkommer i relation till den inkomstrygghet som Åmark för fram som socialdemokratiskt nyckelbegrepp gällande jämlikhet på arbetsmarknaden. Även Färm (2007) påtalar trygghet som en aspekt inom Socialdemokratin. *Solidaritet* betonas också i detta sam-

manhang, vilket av Färm (2007) förs fram som nära sammankopplat med jämlikhetsperspektivet. Aspekten *valfrihet*, enligt Larsson (2006), Färm (2007), Åmark (2005) och Andersson (2009) en viktig aspekt av jämlikhetsperspektivet, framträder i retoriken.

Socialdemokraterna anser i sina politiska riktlinjer att fler jobb ska skapas och att utslagningen på arbetsmarknaden måste hejdas (OD). Socialdemokraterna skriver vidare att om vi klarar jobben så klarar vi ekonomin, och att vi behöver fler som arbetar (OD) för att klara välfärden. Socialdemokraterna anser att förmågan att utveckla nya jobb avgörs av Sveriges kunskap och kompetens. Partiet anser att en starkare arbetslinje även måste innebära en utbildningslinje (OD), vilket innebär både rättigheter, skyldigheter och möjligheter (ibid.). Här ser man hur aspekten *allas lika värde och rättigheter* framträder, enligt Färm en aspekt i det socialdemokratiska jämlikhetsperspektivet.

Socialdemokraterna (2009) vill enligt sina politiska riktlinjer ha en utvidgad arbetsmarknad för personer med stora svårigheter att få jobb (OD). Partiet vill även skapa nya möjligheter för dem som inte orkar arbeta heltid samt subventionerade anställningar för dem som har svårt att få arbete (OD). ”Arbete är grunden för den egna försörjningen – och för hela samhällets försörjning” (ibid.: 27). Socialdemokraterna skriver att det ska finnas lärlingsplatser för långtidsarbetslösa (OD). Socialdemokraterna framhåller också att man vill radera ungdomslösheten (FD), och partiet vill att Arbetsförmedlingen ska kunna erbjuda ny och bättre anpassad kompetens för att hjälpa arbetslösa välutbildade (OD). Det ska finnas en kompetensförsäkring för alla löntagare, vilket innebär att alla ska erbjudas möjligheten att utveckla sitt kunnande, antingen för att behålla jobbet eller för att kunna söka nytt arbete (OD).

Aspekten *omfördelning av resurser och extra stöd*, vilket är grundläggande i jämlikhetsperspektivet enligt Färm (2007) och Larsson (2006), kommer här till tydligt uttryck. I Socialdemokraternas (2009) politiska riktlinjer står att läsa att ”[v]i socialdemokrater vill utveckla en utvidgad arbetsmarknad för personer med stora svårigheter att få jobb. En fungerande arbetslinje behöver någon form av utvidgad arbetsmarknad” (ibid.: 27). Socialdemokraterna anser att ungdomar med funktionsnedsättning ska vara en särskilt prioriterad grupp, då de har extra svårt att komma ut på arbetsmarknaden (OD). Partiet vill att funktionshindrade ska få chans att arbeta efter sina förutsättningar (FD), och man vill även inrätta seniorjobb för personer över 60 år för dem som väljer att arbeta längre (OD). Här framträder återigen aspekten *omfördelning av resurser och extra stöd*, och även *valfrihet* betonas.

Avgifterna i a-kassan ska vara solidariska och inte vara beroende av risken för arbetslöshet (OD). Partiet vill sänka avgiften för att vara med i a-kassan (OD) (Socialdemokraterna 2009). Socialdemokraterna skriver att den som är sjuk och inte kan arbeta ska garanteras sjukförsäkring (OD), och denne ska även ha rätt till sjukpenning och rehabilitering för att kunna återgå till arbetet (OD). Samhället bör på olika sätt stärka möjligheterna till rehabilitering och insatser för långtidssjukskrivna (OD). I dessa uttalanden framträder aspekterna *samarbete/solidaritet* och *rätten till trygghet* i relation till den inkomsttrygghet som implicit förespråkas, liksom *omfördelning av resurser och extra stöd*.

I Piteås årsredovisning 2012 tar man liksom i Socialdemokraternas politiska riktlinjer upp problemet kring arbetslöshet. I årsredovisningen kan man läsa att "[ö]kade insatser behövs för att finna individer som inte fångas upp i generella system. Den samverkan med socialtjänst och Arbetsförmedling som förstärkts under året behöver bibehållas" (Piteå kommun: 41) (OD).

Apropå sysselsättningen anser kommunen i sin årsredovisning att antalet öppet arbetslösa har minskat i Piteå sedan 2007 (OD). Totalt är 7,2 procent av befolkningen i Piteå arbetslösa, inklusive dem som ingår i någon form av åtgärdsprogram. Detta är en minskning med 0,4 procent sedan förra året och är lägre än i resten av länet. Man kan se att den största minskningen är bland dem som är med i någon typ av program (Piteå kommun 2012). Man hittar i Piteås årsredovisning, liksom i Socialdemokraternas politiska riktlinjer, att heltidstjänst ska vara en rättighet och att deltid ska vara en möjlighet beroende på verksamhetens behov (FD). Detta anses ha uppfyllts i hög grad i Piteå (ibid.).

Precis som Socialdemokraterna (2009) anger i sina politiska riktlinjer skriver Piteå kommun (2012) att kommunen har nolltolerans mot ungdomsarbetslöshet (FD) och anser sig delvis ha uppfyllt målet om att radera ungdomsarbetslösheten (ibid.).

Vidare redogör man i årsredovisningen för en studie som gjorts av Luleå universitet på uppdrag av Piteå kommun, att det finns två typer av problematik gällande ungdomsarbetslöshet. Den ena är strukturellt betingad och innebär att lokalt efterfrågad kompetens inte matchas av den grupp ungdomar som är arbetssökande. Den andra problematiken är individuell och handlar om att ungdomarna har låg handlingsberedskap och socialt kapital. Studien visar att

Piteå kommun, i jämförelse med de andra kommunerna i studien, har en överrepresentation av individer som inte har en fullgod gymnasieutbildning. Detta innebär ett hinder för ungdomarna att ta sig ut i arbetslivet (Piteå kommun 2012).

Socialdemokraterna betonar i sina politiska riktlinjer vikten av att erbjuda sommarjobb och praktikplatser inom offentlig sektor. Piteå kommun (2012) skriver att man har erbjudit cirka 1.000 av kommunens ungdomar feriearbete (OD). Drygt hälften av dessa har erbjudits plats inom kommunens verksamheter, vilket man anser vara ett viktigt led i att skapa intresse bland unga för yrken inom kommunens verksamheter (ibid.).

När det gäller åtgärder för att förebygga sjukskrivning, vilket betonas i Socialdemokraternas politiska riktlinjer, skriver Piteå kommun bara att man vill arbeta för att bli en attraktiv arbetsplats med en hälsofrämjande arbetsmiljö (ibid.).

5.2.2 Diskriminering

Socialdemokraterna menar att alla människor har samma värde och ska ha samma möjligheter, oberoende av sexuell läggning, etnisk bakgrund och könstillhörighet (FD) (Socialdemokraterna 2009). Socialdemokraterna vill ha nolltolerans mot diskriminering eftersom man anser att diskriminering är ett sätt att hindra en människa från att arbeta, växa och utvecklas (FD) (ibid.). Partiet vill att det ska finnas en stark lagstiftning mot diskriminering (OD). Upphandlande aktörer som ska använda sig av antidiskrimineringsklausuler (OD). Man kan på ett tydligt sätt koppla retoriken ovan till aspekten *allas lika värde och rättigheter*.

Denna aspekt kan man även koppla till att Socialdemokraterna (2009) i sina politiska riktlinjer skriver att de är ett feministiskt parti, och med feminism menar man att kvinnor ska ha samma makt som män att forma sina liv (FD). Socialdemokraterna vill utveckla forskning och utvecklingsprogram om kvinnors arbetsmiljö (OD). Socialdemokraterna vill sträva efter jämställdhet på arbetsmarknaden (FD). Kvinnor står fortfarande för en stor del av det obetalda arbetet och hamnar därför efter avseende på position och lön i arbetslivet. Socialdemokraterna vill att man ska dela föräldraförsäkringen rättvist (OD). Liksom Pettersson (2005) framhåller verkar feminismen spela en stor roll i Socialdemokraternas politiska riktlinjer, vilket retoriskt tydligt knyter an till aspekterna *allas lika värde och rättigheter* samt *makt att påverka*.

Piteå kommun relaterar i sin årsredovisning, liksom Socialdemokraterna gör i sina politiska riktlinjer, till problematiken kring diskriminering på arbetsmarknaden. Piteå kommun skriver att funktionshindrade och utrikes födda har svårast att komma in på arbetsmarknaden (Piteå kommun 2012). Dock talar man främst om diskriminering ur ett jämställdhetsperspektiv. Piteå betonar att kommunen ska vara en jämställd arbetsplats där kvinnor och mäns kompetens, resurser och erfarenheter tas tillvara (FD), och detta anser man sig ha uppnått i hög grad. Det framkommer av årsredovisningen att 31 chefer under 2012 genomgått en utbildning i jämställdhet (OD). Medarbetarenkäten analyseras ur ett könsperspektiv och all personalstatistik ska vara könsuppdelad. På detta sätt vill kommunen främja mångfald i rekryteringsprocessen (OD). Piteå skriver att kvinnors medelinkomst fortfarande är 90,8 procent av männens (OD). Detta menar man kan bero på att männen finns inom yrkesgrupper med högre lön. Piteå kommun menar att studie- och yrkesvägledningens roll är central ur flera perspektiv, bland annat för att motverka könstereotypa studie- och arbetsval och för att tydliggöra marknadens krav och efterfrågan på arbetskraft (OD).

I årsredovisningen framgår att Piteå är en kommun där utbudet av arbetskraft minskar. Det föds färre barn och den äldre generationen blir större. I nämnda dokument framhålls, att ”[e]ftersom invandring står för befolkningsökning är en god integration av största vikt” (ibid.: 18) (OD). Dock nämner kommunen inga konkreta åtgärder med avseende på åldersdiskriminering och etnisk diskriminering. Inte heller berörs hur man förhåller sig till diskrimineringsklausuler vid upphandling. Åtgärder för gruppen funktionsnedsatta, som både av Piteå kommun och av Socialdemokraterna förs fram som en särskilt utsatt grupp, nämns heller inte närmare i årsredovisningen. Åtgärder mot diskriminering gällande sexuell läggning tas heller inte upp.

5.3 Sammanfattning av analysen

Jag har nu gått igenom och analyserat innehållet i Socialdemokraternas politiska riktlinjer och Piteå kommuns årsredovisning med avseende på jämlikhetsperspektivet inom områdena utbildning och arbete. För att förtydliga min analys kommer jag i nästa steg att sammanfatta mina fynd sorterade under de sex aspekterna i analysmodellen. Varje aspekt delas upp i områdena utbildning och arbete. I varje avsnitt framställer jag för tydlighetens skull min analys i tabellform.

5.3.1 Allas lika värde och rättigheter

5.3.1.1 Utbildning

Tabell 1. Uppdelning av dimensionerna samt av de analyserade dokumenten

	Socialdemokraternas politiska riktlinjer 2009	Piteå kommuns årsredovisning 2012
Fundamental dimension (FD)	<ul style="list-style-type: none"> • Alla barn oavsett förutsättningar ska ha rätt att utvecklas och nå kunskapsmålen • Alla elever ska ha rätt till god hälsa • Man ska genom skolan kunna utvecklas som människa och få större makt över sitt eget liv • En jämlik och rättvis start i livet för alla • Alla ska ges möjlighet till gymnasieexamen • Högskoleutbildning ska löna sig och vill att fler, oavsett föräldern bakgrund och inkomst, ska studera på högskolenivå • Målet är att hälften av varje årskull ska ha påbörjat högre studier innan de fyller • Sträva efter jämställdhet på arbetsmarknaden • Skolan ska inte vara en del av den svenska marknadsekonomi • Alla lärare i den svenska skolan ska vara utbildade, kompetenta och behöriga 	
Operativ dimension (OD)	<ul style="list-style-type: none"> • Det ska finnas tydliga mål samt systematisk uppföljning av de målen • Kvalitetskraven på landets lärarutbildningar bör höjas och att AT-tjänstgöring bör finnas för att ge stöd till nya lärare • Förnya friskolesystemet • Obligatoriskt samråd mellan kommunen och huvudmannen och nationella riktlinjer för form och innehåll i ett samarbetsavtal ska finnas • Lättillgänglig skolhälsovård • Alla barn ska ha rätt till läxhjälp • Förskolans roll måste stärkas • Samverkan mellan förskola 	<ul style="list-style-type: none"> • Hälsofrämjande arbete bedrivs med utgångspunkt i läroplanen • Ett utvecklingsområde är ökad kännedom kring likabehandlingsplanerna och hantering av eventuella kränkningar • Studie- och yrkesvägledningens roll är central för att motverka könstereotypa studie- och arbetsval • Man påtalar lärarkvaliteten då man anger att andelen pedagogiskt utbildad personal är högre än genomsnittet för riket • Man skriver att den i förskolan har ökat med 2 procent sedan

	<p>och skola måste stärkas 16</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fler vägar till utbildning och jobb • Behov av arbetsmarknadsutbildning och Komvux • Sommarjobb gör det möjligt att skaffa egna kontakter och erfarenheter i arbetslivet¹⁸ • Möjlighet till yrkesinriktade utbildningar • Möjlighet att komplettera sina gymnasiebetyg på komvux • Jobb, utbildning, studiebidrag och billiga bostäder utgör grunden för att ungdomar ska kunna studera • Högskolan ska vara avgiftsfri • Alla som studerar ska ha möjlighet till distansutbildning • Utbyggd yrkeshögskola 	<p>2011</p> <ul style="list-style-type: none"> • Man visar att andelen elever med slutbetyg från gymnasiet ligger över riksgenomsnittet • Visar att Piteå har en högre andel 20-åringar med grundläggande behörighet till universitet och högskolestudier än riksgenomsnittet • Man vill ge svaga grupper möjligheter att komplettera sin utbildning och slutföra sina gymnasiestudier • Målmedvetet arbete med att stötta de elever som är i behov av extra stöd • Har erbjudit ca 1000 av kommunens ungdomar feriearbete
--	--	---

Andersson (2009) lyfter fram skolan som ett särskilt viktigt verktyg för att främja alla lika värde och rättigheter. Skolan ska enligt Socialdemokraternas politiska riktlinjer ge barn och ungdomar en likvärdig och jämlik start i livet vilket man kan se då de skriver att kvaliteten i förskola, grundskola och gymnasium ska vara samma för alla oavsett bakgrund och förutsättningar. Flera uttalanden rör sig här inom den fundamentala dimensionen. Socialdemokraterna påtalar även förslag på åtgärder, vilka man kan koppla till den operativa dimensionen. Man belyser särskilt vikten av en fullständig gymnasieexamen och att högskoleutbildning ska vara tillgänglig för alla. Exempel på konkreta insatser som förs fram är rätt till läxhjälp för alla elever, sommarjobb för skolungdomar, AT-tjänster för lärarstudenter samt utbyggd vuxenutbildning.

I Piteå kommuns (2012) årsredovisning anknyter man i den operativa dimensionen till vikten av likvärdig, kvalitativ utbildning genom att påtala den höga andelen pedagogiskt utbildad personal i skolan samt mycket god tillgång till förskoleplatser. Kommunen understryker att den stora majoriteten av eleverna har gymnasiebehörighet, att andelen elever med slutbetyg från gymnasiet ligger över riksgenomsnittet. Detta gäller även högskolebehörigheten bland kommunens 20-åringar. Något Piteå kommun framhåller är att studie- och yrkesvägledningens roll är central för att motverka könsstereotypa studie- och arbetsval. Man nämner inte på vilket sätt man har uppnått sina resultat inom utbildningsområdet eller hur man tänker sig arbeta med att förbättra dem framöver. Piteå för fram vikten av att ge möjlighet till att

komplettera sin gymnasiebehörighet samt extra stöd för svaga elever i skolan och att man har satsat på detta. Lärhjälps som specifik insats tas inte upp i årsredovisningen. Kommunen påtalar också att man har erbjudit ungdomar feriejobb i kommunen.

Socialdemokraternas (2009) påtalar i de politiska riktlinjerna att alla elever har rätt till en lättillgänglig skolhälsovård. I Piteås årsredovisning skriver man att hälsofrämjande arbete utifrån en helhetssyn på kropp och själ bedrivs med utgångspunkt i läroplanen, utan att gå in närmare på tillgängligheten.

Något som man i Piteås årsredovisning pekar på är att man enligt en analys av en enkätundersökning i årskurs 5 och 8 är att man bland lärarna behöver öka kännedom om likabehandlingsplanerna och hantering av eventuella kränkningar.

5.3.1.2 Arbete

Tabell 2. Uppdelning av dimensionerna samt av de analyserade dokumenten

	Socialdemokraternas politiska riktlinjer 2009	Piteå kommuns årsredovisning 2012
Fundamental dimension (FD)	<ul style="list-style-type: none"> • Alla ska kunna sträva efter sina mål och drömmar • Alla människor har samma värde och ska ha samma möjligheter, oberoende av sexuell läggning, etnisk bakgrund och könstillhörighet • Nolltolerans mot diskriminering • Jämställdhet på arbetsmarknaden • Kvinnor ska ha samma makt som män att forma sina liv 	-
Operativ dimension (OD)	<ul style="list-style-type: none"> • Fler jobb ska skapas • Utslagningen på arbetsmarknaden måste hejdas • Vi behöver fler som arbetar • En starkare arbetslinje måste även innebära en utbildningslinje • En utvidgad arbetsmarknad för personer med stora svårigheter att få jobb • Skapa nya möjligheter för dem som inte orkar arbeta heltid • Subventionerade anställningar för dem som har svårt att få arbete • Lärlingsplatser för 	<ul style="list-style-type: none"> • Kommunen ska vara en jämställd arbetsplats där kvinnor och mäns kompetens, resurser och erfarenheter tas tillvara • 31 chefer i kommunen har genomgått en utbildning i jämställdhet • Kvinnors medelinkomst bör öka • Vill främja mångfald i rekryteringsprocessen • Studie- och yrkesvägledningens roll är central, bland annat för att motverka könsstereotypa

	<p>långtidsarbetslösa</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ska finnas en stark lagstiftning mot diskriminering • Antidiskrimineringsklausuler i upphandlingar • Utveckla forskning och utvecklingsprogram om kvinnors arbetsmiljö • Dela föräldraförsäkringen rättvist 	<p>studie- och arbetsval och för att tydliggöra marknadens krav och efterfrågan på arbetskraft</p> <ul style="list-style-type: none"> • Invandring står för befolkningsökning och god integration är av största vikt
--	--	---

Färm (2007) och Åmark (2005) betonar alla att socialdemokratin vilar på idén att alla lika värde och rättigheter oberoende av kön, social bakgrund och andra förutsättningar. Detta understryks i Socialdemokraternas (2009) politiska riktlinjer i den fundamentala dimensionen då partiet skriver att man eftersträvar nolltolerans mot diskriminering och att alla människor har samma värde och ska ha samma möjligheter och rättigheter oberoende av sexuell läggning, etnisk bakgrund och könstillhörighet. Socialdemokraterna menar även att partiet strävar efter jämställdhet på arbetsmarknaden. Partiet framför en rad förslag på åtgärder som kan kopplas till den operativa dimensionen, bland annat utveckling av lagstiftningen samt forskningsprogram om kvinnors arbetsmiljö. I Piteå kommuns årsredovisning nämns att funktionshindrade och utrikes födda har svårast att komma in på arbetsmarknaden och skriver inom den operativa dimensionen att integrationen av dessa är viktig då tillgången till arbetskraft i övrigt minskar i kommunen. I övrigt utgår man när det gäller antidiskriminering och mångfald främst ifrån jämställdhetsperspektivet. Kommunen anser att man som kommun i hög grad har uppnått målet att vara en arbetsplats där kvinnor och mäns kompetens, resurser och erfarenheter tas tillvara. En konkret åtgärd som tas upp gällande detta är att Piteå kommun har låtit 31 chefer under året genomgå en utbildning i jämställdhet. Kommunen betonar dock att det fortfarande finns en skillnad mellan kvinnors mäns medelinkomst.

5.3.2 Rätten till trygghet

5.3.2.1 Utbildning

Tabell 3. Uppdelning av dimensionerna samt av de analyserade dokumenten

	Socialdemokraternas politiska riktlinjer 2009	Piteå kommuns årsredovisning 2012
Fundamental dimension (FD)	<ul style="list-style-type: none">• Unga forskare ska få bättre villkor och större trygghet	-
Operativ dimension (OD)	-	-

Enligt Åmark (2005) bygger Socialdemokraternas politik på tanken om trygghet. Gällande utbildningsområdet finner man i socialdemokraternas riktlinjer aspekten *rätten till trygghet* med avseende på att man anser att unga forskare ska få bättre villkor och större trygghet. Detta kan kopplas till den fundamentala dimensionen. I Piteås årsredovisning anknyter man inte tydligt retoriskt till denna aspekt med avseende på utbildning.

5.3.2.2 Arbete

Tabell 4. Uppdelning av dimensionerna samt av de analyserade dokumenten

	Socialdemokraternas politiska riktlinjer 2009	Piteå kommuns årsredovisning 2012
Fundamental dimension (FD)	<ul style="list-style-type: none">• Inkomstrygghet är nödvändigt• Arbete skapar frihet för individen	<ul style="list-style-type: none">• Heltidstjänst ska vara en rättighet och att deltid ska vara en möjlighet• Har delvis uppfyllt målet om att radera ungdomsarbetslösheten
Operativ dimension (OD)	<ul style="list-style-type: none">• Uppnä full sysselsättning• Kompetensförsäkring för alla löntagare, vilket innebär att alla ska erbjudas möjligheten att utveckla sitt kunnande• Den som är sjuk och inte kan arbeta ska garanteras sjukförsäkring• Sjukpenning och rehabilitering för att kunna återgå till arbetet• Avgifterna i a-kassan ska vara solidariska och inte vara beroende av risken för arbetslöshet	<ul style="list-style-type: none">• Antalet öppet arbetslösa har minskat

	<ul style="list-style-type: none"> • Man vill sänka avgiften för att vara med i a-kassan 	
--	---	--

Idén om trygghet inom socialdemokratien kopplas enligt Åmark (2005) särskilt till inkomsttrygghet. I Socialdemokraternas politiska riktlinjer understryker man att inkomsttrygghet är nödvändigt och kopplar detta till individens frihet. Detta kan man koppla till den fundamentala dimensionen. I den operativa dimensionen påtalar man åtgärder såsom full sysselsättning, kompetensförsäkring och rehabilitering. I Piteå kommuns årsredovisning betonar man att heltid ska vara en rättighet och deltid en möjlighet för individen, vilket kommunen anser att man i hög grad har uppnått. Detta kan anses tillhöra den fundamentala dimensionen. I årsredovisningen framgår att andelen öppet arbetslösa har minskat i kommunen sedan 2007, och nu ligger på 7,2 procent. Minskningen har, skriver kommunen, framför allt skett bland dem som ingår i någon typ av åtgärdsprogram. I Piteå har man enligt årsredovisningen nolltolerans mot ungdomsarbetslöshet, vilket tillhör den fundamentala dimensionen, något som man anser sig delvis ha uppnått. Kommunen tar i årsredovisningen upp olika utmaningar kring just ungdomsarbetslösheten, dock kopplar man inte detta till trygghetsaspekten.

Socialdemokraterna skriver att partiet vill sänka avgiften för att vara med i a-kassan samt avgifterna i a-kassan ska vara solidariska och inte vara beroende av risken för arbetslöshet. Socialdemokraterna skriver att den som är sjuk och inte kan arbeta ska garanteras sjukförsäkring. Detta kan man koppla till den operativa dimensionen.

5.3.3 Omfördelning av resurser och extra stöd

5.3.3.1 Utbildning

Tabell 5. Uppdelning av dimensionerna samt av de analyserade dokumenten

	Socialdemokraternas politiska riktlinjer 2009	Piteå kommuns årsredovisning 2012
Fundamental dimension (FD)	-	-
Operativ dimension (OD)	<ul style="list-style-type: none"> • Alla barn ska ha rätt till läxhjälp • Jobb, utbildning, studiebidrag och billiga bostäder utgör grunden för att ungdomar ska 	<ul style="list-style-type: none"> • Man vill ge svaga grupper möjligheter att komplettera sin utbildning och slutföra sina gymnasiestudier • Målmedvetet arbete med att

	kunna studera <ul style="list-style-type: none"> • Nya spår till högskolestudier för invandrare • Stöd och handledning till studieovana ungdomar för att hjälpa dem att ta steget till högskola och universitet • Ge möjlighet att komplettera sina gymnasiebetyg på komvux 	stötta de elever som är i behov av extra stöd <ul style="list-style-type: none"> • För att trygga tillgången till hyresrätter planerar man för flera nyproduktioner åren 2015-2016
--	--	---

Både Färm (2007) och Larsson (2006) talar om socialismens strävan efter utjämning av resurser och att det man främst vill göra detta genom insatser inom utbildning och arbete. I de socialdemokratiska riktlinjerna nämner man flera åtgärder inom den operativa dimensionen. Det är viktigt att implementera särskilda åtgärder för att underlätta för utsatta grupper att studera vidare. Läxhjälp till alla förs fram som en konkret åtgärd. Man understryker även att nya spår till högskolestudier och billiga bostäder för unga är viktiga insatser.

I Piteås årsredovisning 2012 konstateras att man inom den operativa dimensionen vill ge de svaga grupperna möjligheter att komplettera sin utbildning och slutföra sina gymnasiestudier, bland annat genom att utveckla vuxenutbildningarna. I årsredovisningen tas som tidigare nämnts inte läxhjälp upp men man påtalar att man har arbetat med att stötta målmedvetet arbete med att stötta de elever som är i behov av extra stöd. Man påtalar även att det är viktigt att trygga tillgången till hyresrätter i kommunen, och att behovet av studentlägenheter är täckt.

5.3.3.2 Arbete

Tabell 6. Uppdelning av dimensionerna samt av de analyserade dokumenten

	Socialdemokraternas politiska riktlinjer 2009	Piteå kommuns årsredovisning 2012
Fundamental dimension (FD)	<ul style="list-style-type: none"> • Radera ungdomsarbetslösheten • Funktionshindrade ska få chans att arbeta efter sina förutsättningar 	<ul style="list-style-type: none"> • Har delvis uppfyllt målet om att radera ungdomsarbetslösheten
Operativ dimension (OD)	<ul style="list-style-type: none"> • Bättre anpassad kompetens för att hjälpa arbetslösa välutbildade • Kompetensförsäkring för alla löntagare, vilket innebär att alla ska erbjudas möjligheten att utveckla sitt kunnande • Ungdomar med funktionsnedsättning ska vara en särskilt prioriterad grupp, då de har extra svårt att 	<ul style="list-style-type: none"> • Ökade insatser behövs för att finna individer som inte fångas upp i generella system. • Den samverkan med socialtjänst och Arbetsförmedling som förstärkts under året behöver bibehållas • Förebygga sjukskrivning genom hälsofrämjande arbetsmiljö på kommunen

	komma ut på arbetsmarknaden <ul style="list-style-type: none"> • Inrätta seniorjobb för personer över 60 år för dem som väljer att arbeta längre • Sjukpenning och rehabilitering för att kunna återgå till arbetet • Möjlighet till rehabilitering och insatser för långtidssjukskrivna • Man vill sänka avgiften för att vara med i a-kassan 	
--	--	--

Färm (2007), Larsson (2006) och Åmark (2005) menar att socialismens strävan efter utjämning ska ske genom inkomstutjämning. Pettersson (2005) visar att detta även utgör en grundidé inom socialdemokratin. I de socialdemokratiska riktlinjerna 2009 understryker man inom den fundamentala dimensionen att alla har rätt att arbeta efter sina förutsättningar och att man måste radera ungdomsarbetslösheten. Inom den operativa dimensionen påtalar partiet att det är viktigt att rikta insatser mot personer med funktionsnedsättning, ungdomar, långtidsarbetslösa och personer som inte orkar arbeta heltid. Man för fram subventionerade anställningar, seniorjobb, rehabilitering och lärlingsplatser som viktiga insatser och betonar rätt till sjukpenning.

I Piteå kommuns årsredovisning påtalas inom den fundamentala dimensionen att kommunen delvis har uppnått målet att radera ungdomsarbetslösheten och specifika insatser riktade till gruppen ungdomar tas upp inom den operativa dimensionen. Som åtgärd har man bland annat erbjudit ungdomar feriejobb. Kommunen nämner att man vill förebygga sjukskrivningar genom att främja en god arbetsmiljö, även detta kan kopplas till den operativa dimensionen. Av årsredovisningen framgår att personer med funktionsnedsättningar och utrikes födda har extra svårt att komma in på arbetsmarknaden, men nämner inga specifika extra stöd för dessa grupper.

5.3.4 Samarbete/Solidaritet

5.3.4.1 Utbildning

Tabell 7. Uppdelning av dimensionerna samt av de analyserade dokumenten

	Socialdemokraternas politiska riktlinjer 2009	Piteå kommuns årsredovisning 2012
Fundamental dimension (FD)	-	-
Operativ dimension (OD)	-	-

Enligt Färm (2007) kopplas solidaritet starkt samman med jämlikhetstanken inom den socialistiska idétraditionen.

Varken i Socialdemokraternas politiska riktlinjer eller i Piteå kommuns årsredovisning anknyter man retoriskt till samarbete/solidaritet med avseende på utbildning.

5.3.4.2 Arbete

Tabell 8. Uppdelning av dimensionerna samt av de analyserade dokumenten

	Socialdemokraternas politiska riktlinjer 2009	Piteå kommuns årsredovisning 2012
Fundamental dimension (FD)	<ul style="list-style-type: none">Ett samhälle som bygger på gemenskap och solidaritet skapar tillväxt, jobb och utveckling	-
Operativ dimension (OD)	<ul style="list-style-type: none">Avgifterna i a-kassan ska vara solidariska och inte vara beroende av risken för arbetslöshet	-

Socialdemokraterna menar i sina politiska riktlinjer att ett samhälle som bygger på gemenskap och solidaritet skapar tillväxt, jobb och utveckling. Detta kan man koppla till den fundamentala dimensionen. Man anser att avgifterna i a-kassan ska vara solidariska och inte vara beroende av risken för arbetslöshet, en åtgärd som kan anses tillhöra den operativa dimensionen. I Piteå kommuns årsredovisning anknyter man inte retoriskt till samarbete/solidaritet.

5.3.5 Makt att påverka

5.3.5.1 Utbildning

Tabell 9. Uppdelning av dimensionerna samt av de analyserade dokumenten

	Socialdemokraternas politiska riktlinjer 2009	Piteå kommuns årsredovisning 2012
Fundamental dimension (FD)	<ul style="list-style-type: none">• Elevinflytandet ska öka i skolan• Man ska genom skolan kunna utvecklas som människa och få större makt över sitt eget liv• Viktigt att ungdomar med stöd av vuxna får vara med och bestämma	-
Operativ dimension (OD)	<ul style="list-style-type: none">• Anlägga ett ungdomsperspektiv för att ungdomar ska få ökat inflytande och ha möjlighet att vara med och påverka¹⁸• Studentinflytande är viktigt för kvalitén på högskolan¹• Alternativa utbildningsvägar• Främja verksamheter som engagerar ungdomar, såsom fritidsgårdar, musikhus, dans- och teatergrupper	<ul style="list-style-type: none">• Enkätundersökning för att mäta elevinflytande

Adman (2014) menar att Socialdemokraternas syn på utbildning under det senaste decenniet betonat individens möjligheter att påverka sin egen situation. Även Andersson (2009) beskriver hur skolan i den moderna socialdemokratiska diskursen ses som ett verktyg för att göra barnen medvetna om sin egen rätt och förmåga att påverka samhället.

Socialdemokraterna belyser i sina riktlinjer 2009 att elevinflytande, skolans ansvar att ge ungdomar makt att påverka sitt eget liv och ungdomars medbestämmande är viktiga principer. Dessa ståndpunkter kan kopplas till den fundamentala dimensionen. Inom den operativa dimensionen framgår vikten av att anlägga ett ungdomsperspektiv, studentinflytande på högskolan, alternativa utbildningsvägar och främjandet av verksamheter som engagerar ungdomar. Partiet skriver att elevinflytande ska öka i skolan och studentinflytandet på högskolenivå. I Piteås årsredovisning anknyter man till denna aspekt genom att redogöra för en enkätundersökning i grundskolan som visar att nästan alla elever upplever att lärarna tar deras åsikter i beaktande. Detta kan man koppla till den operativa dimensionen.

5.3.5.2 Arbete

Tabell 10. Uppdelning av dimensionerna samt av de analyserade dokumenten

	Socialdemokraternas politiska riktlinjer 2009	Piteå kommuns årsredovisning 2012
Fundamental dimension (FD)	<ul style="list-style-type: none">• Kvinnor ska ha samma makt som män att forma sina liv	-
Operativ dimension (OD)	<ul style="list-style-type: none">• Utveckla forskning och utvecklingsprogram om kvinnors arbetsmiljö	-

Makt att påverka i relation till arbete framkommer i Socialdemokraternas riktlinjer då partiet skriver att man är ett feministiskt parti, och med feminism menar man att kvinnor ska ha samma makt som män att forma sina liv. Detta kan anses tillhöra den fundamentala dimensionen. Inom den operativa dimensionen föreslår man forskning om kvinnors arbetsmiljö. I Piteås årsredovisning (2012) framkommer ingenting som direkt knyter an till denna aspekt.

5.3.6 Valfrihet

5.3.6.1 Utbildning

Tabell 11. Uppdelning av dimensionerna samt av de analyserade dokumenten

	Socialdemokraternas politiska riktlinjer 2009	Piteå kommuns årsredovisning 2012
Fundamental dimension (FD)	<ul style="list-style-type: none">• Kunskap ger frihet för individen, vilket ger flera vägar att välja på efter skolan	-
Operativ dimension (OD)	<ul style="list-style-type: none">• Flera vägar till utbildning och jobb• Behov av arbetsmarknadsutbildning och Komvux• Möjlighet till yrkesinriktade utbildningar• Möjlighet till distansutbildning• Utbyggd yrkeshögskola• Skapa nya spår till högskolestudier för invandrare• Införa treterminssystem på högskolan• Högskolestudenter ska erbjudas praktik	-

Adman (2014) visar att Socialdemokraterna på utbildningsområdet under det senaste decenniet alltmer har kommit att betona individens valfrihet.

Socialdemokraterna poängterar i sina riktlinjer att valfrihet uppnås genom kunskap, vilket tillhör den fundamentala dimensionen. Inom den operativa dimensionen finner man uttalanden om att elever ska kunna välja olika vägar i sin utbildning. Detta gäller även efter grundskola och gymnasium, då man vill möjliggöra ett livslångt lärande. Partiet vill exempelvis underlätta distansutbildning och införa ett treterminssystem. I Piteå kommuns årsredovisning anknyter man inte direkt till valfrihet i sin retorik till utbildning.

5.3.6.2 Arbete

Tabell 12. Uppdelning av dimensionerna samt av de analyserade dokumenten

	Socialdemokraternas politiska riktlinjer 2009	Piteå kommuns årsredovisning 2012
Fundamental dimension (FD)	<ul style="list-style-type: none"> • Alla ska kunna sträva efter sina mål och drömmar oavsett förutsättningar 	<ul style="list-style-type: none"> • Heltidstjänst ska vara en rättighet och att deltid ska vara en möjlighet
Operativ dimension (OD)	<ul style="list-style-type: none"> • Nya möjligheter för dem som inte orkar arbeta heltid • Inrätta seniorjobb för personer över 60 år för dem som väljer att arbeta längre 	-

Socialdemokraterna påpekar i sina riktlinjer att alla ska kunna ha möjligheten att välja att arbeta oavsett sina förutsättningar. Detta kan kopplas till den fundamentala dimensionen. Inom den operativa dimensionen skriver man som en åtgärd att skapa nya möjligheter för dem som inte orkar arbeta heltid och att det ska finnas bättre möjligheter att hitta arbete även för äldre (ibid.). I Piteå kommuns årsredovisning framhålls vikten av att kunna välja mellan hel- och deltidsanställning, vilket går att koppla till den fundamentala dimensionen.

6. Slutsatser och avslutande diskussion

Syftet med den här uppsatsen var att studera jämlikhetsbegreppet på två politiska nivåer inom socialdemokratin; den nationella och den lokala. Utifrån teorier om den socialdemokratiska ideologin tog jag fram sex aspekter av jämlikhet; *allas lika värde och rättigheter, rätten till trygghet, omfördelning av resurser och extra stöd, samarbete, makt att påverka* samt *valfrihet*. Utifrån dessa aspekter och med hjälp av Seligers (1976) teori om ideologiers dimensioner genomförde jag en innehållsanalys, först av Socialdemokraternas politiska riktlinjer 2009 och sedan av Piteå kommuns årsredovisning 2012, för att slutligen identifiera eventuella likheter och skillnader mellan dessa dokument. Piteå kommun valdes ut för att det vid denna tid var en av de större kommunerna med socialdemokratiskt majoritetsstyre som enligt vissa statistiska mått med avseende på utbildning och arbete låg relativt nära riksgenomsnittet.

Jag fann att aspekten *allas lika värde och rättigheter* i hög grad framträdde i de analyserade dokumenten på de politiska nivåerna. I Socialdemokraternas politiska riktlinjer kunde jag identifiera uttalanden både i den fundamentala och den operativa dimensionen. I Piteås årsredovisning återfann jag endast uttalanden tillhörande den operativa dimensionen. Med avseende på utbildning understryker Socialdemokraterna *allas lika rätt till jämlik kvalitet på alla nivåer i utbildningssystemet*, och man påtalar särskilt rätten till gymnasieexamen och rätten till lättingänglig skolhälsovård. I Piteå kommuns årsredovisning beskriver man en hög tillgänglighet inom förskolan, hög behörighet till gymnasiet och hög behörighet till högre studier. Kommunen påtalar även vikten av ökad kännedom om likabehandling i grundskolan och att motverka könsstereotypa studie- och yrkesval. Socialdemokraterna eftersträvar nolltolerans mot diskriminering och ökad jämställdhet i arbetslivet. Piteå kommun nämner ambitionen att underlätta för funktionshindrade och utrikes födda att komma in på arbetsmarknaden, men lägger i övrigt främst fokus på jämställdhetsarbetet i kommunen. Retoriskt kan man se att både Socialdemokraterna (2009) och Piteå kommun (2012) relaterar på liknade sätt på de båda politiska nivåerna med avseende på denna aspekt. Man kan även urskilja ett fokus på kunskapsmål och betyg i strävan att främja *allas lika möjligheter* i skolan.

Aspekten *rätten till trygghet* i relation till utbildning fann jag i Socialdemokraternas politiska riktlinjer endast i uttalandet att partiet vill öka tryggheten för unga forskare, vilket i sammanhanget tillhör den fundamentala dimensionen. I den operativa dimensionen återfanns inga

uttalanden varken i det socialdemokratiska politiska riktlinjerna eller i Piteås årsredovisning. Inom området arbete understryker Socialdemokraterna bland annat vikten av inkomstrygghet i den fundamentala dimensionen. Piteå kommun anknyter inte tydligt till denna aspekt inom utbildning, men man betonar rätten till heltidsarbete och kampen mot ungdomsarbetslösheten inom den fundamentala dimensionen och att man har lyckats att minska arbetslösheten i kommunen, vilket man kan koppla till åtgärder inom den operativa dimensionen. En observation är att begreppet trygghet, vilket varit framträdande i den socialdemokratiska ideologin och folkhemstanken, inte fanns med i högre grad varken i de politiska riktlinjerna eller i Piteå kommuns årsredovisning. Gällande utbildning ser vi ovan att aspekten inte framträder i Piteå kommuns redogörelse för sin verksamhet.

Aspekten *omfördelning av resurser och extra stöd* framträder i de socialdemokratiska riktlinjerna särskilt i relation till att underlätta för utsatta grupper att studera vidare och att komma in på arbetsmarknaden genom subventionerade anställningar. Insatser för att stötta svaga grupper att slutföra gymnasiet understryks i Piteå kommuns årsredovisning, och även på arbetsmarknadsområdet påtalar man specifika insatser riktade just till ungdomar. Specifika extra stöd för andra utsatta grupper redogörs inte för av kommunen, utan man påtalar endast att det är särskilt utmanande för vissa grupper på arbetsmarknaden. Inom området utbildning kopplas innehållet endast till operativa dimensionen i de båda dokumenten, medan det på området arbete återfinns uttalanden inom de båda dimensionerna.

Aspekten *samarbete/solidaritet* framträder i de socialdemokratiska riktlinjerna endast allmänna ordalag inom den fundamentala dimensionen då partiet skriver att samhället ska byggas på solidaritet då det är viktigt för att skapa tillväxt och jobb. Avgiften i A-kassan ska vara solidarisk, vilket i sammanhanget kopplades till den operativa dimensionen. I Piteå kommuns årsredovisning kunde jag inte hitta några direkta retoriska kopplingar till denna aspekt, varken inom området utbildning eller i arbete. Att inte denna aspekt är mer dominerande i de politiska riktlinjerna eller i Piteå kommuns årsredovisning är intressant, eftersom man i teorin kan se att den socialdemokratiska ideologin historiskt sett är starkt förknippad med begreppen samarbete och solidaritet.

Aspekten *makt att påverka* belyses i de socialdemokratiska riktlinjerna utifrån vikten av individens makt att påverka sin utbildning och ökat elevinflytande på olika nivåer. Här återfinns uttalanden både i den fundamentala och i den operativa dimensionen. På området arbete fram-

träder denna aspekt utifrån ett feministiskt perspektiv då man menar att kvinnor och män ska ha samma makt att påverka sina liv. Piteå kommun anknyter till denna aspekt genom att skriva att man genomfört en enkät för att mäta elevers upplevda inflytande, vilket tillhör den operativa dimensionen, men tar i övrigt inte upp något som tydligt kan kopplas retoriskt till denna. Det är intressant att se att Socialdemokraterna, förutom när det gäller individens påverkan under utbildningen, enbart belyser denna aspekt utifrån ett feministiskt perspektiv och inte i högre grad även lyfter fram vissa utsatta grupper som man relaterar till utifrån andra aspekter som *allas lika värde och rättigheter* och *omfördelning av resurser och extra stöd*. Inte heller i Piteå kommuns årsredovisning relateras till utsatta grupper då man talar om makt att påverka, utan sätter den i samband med andra aspekter av jämlikhetsperspektivet.

Aspekten *valfrihet* framkommer i de socialdemokratiska riktlinjerna då partiet framhäver individers rätt att välja utbildning, samt utbildningens betydelse för ökad valfrihet efter skolan. Valfrihet ska även finnas på arbetsmarknaden och man ska kunna arbeta efter sina förutsättningar. Uttalanden återfinns både i den fundamentala och i den operativa dimensionen. Piteå kommun anknyter endast till denna aspekt då man framhåller vikten av att kunna välja mellan hel- och deltidsanställning, vilket i sammanhanget kopplas till den fundamentala dimensionen. Här kan vi se att fokuset på valfrihet inom utbildning, vilket enligt tidigare forskning har ökat inom den socialdemokratiska retoriken, mycket riktigt framträder starkt i de socialdemokratiska riktlinjerna. Detta gäller grundskola, gymnasium och högre studier. Vi har också sett hur denna aspekt samspelar med *makt att påverka*. På kommunnivån framträder denna aspekt inte alls inom utbildningsområdet.

På området arbete relaterar man till denna aspekt på både de politiska nivåerna, även om den på kommunnivå framträder i lägre grad.

Min analys visar att innehållet i Socialdemokraternas politiska riktlinjer 2009 kan kopplas både till den fundamentala och till den operativa dimensionen. Tyngdpunkten i Piteå kommuns årsredovisning ligger i huvudsak på den operativa dimensionen. Detta kan anses vara väntat då en årsredovisning har till uppgift att redogöra för den konkreta verksamheten. Det intressanta har varit att identifiera eventuella kopplingar mellan den fundamentala och den operativa dimensionen i de båda dokumenten och på så vis synliggöra likheter och skillnader.

Som jag skrev i inledningen av denna uppsats pekar forskningen på att jämlikhetsbegreppet tycks ha ändrats inom socialdemokratien under tiden då det varit borgerligt styre i Sverige. Min analys visar att traditionellt tunga socialdemokratiska jämlikhetsaspekter som *trygghet* och *samarbete/solidaritet* framträder svagt i retoriken på både nationell och lokal nivå. Det är intressant att fundera över vad detta beror på. Är det en medveten strategi hos Socialdemokraterna eller är det ett uttryck för en allmän samhällelig förflyttning från kollektivistiska till individualistiska ideal? Frågan är också vilka konsekvenser denna förflyttning kan ha fått i praktiken.

Aspekten *makt att påverka* kopplas främst till det feministiska perspektivet på både nationell och lokal nivå. Det är intressant att se hur starkt just denna fråga framträder, medan andra perspektiv inte förs fram lika tydligt. I en analys av nyare riktlinjer och årsredovisningar skulle det gå att studera om denna aspekt kopplas allt mer även till andra kontexter och grupper, eller om jämställdhetsperspektivet fortsätter att vara det klart dominerande. Gällande *omfördelning av resurser och extra stöd* ligger fokus på lokal nivå på gruppen ungdomar, medan det på nationell nivå angrips något bredare. Här skulle det vara intressant att gå djupare på lokal nivå och studera i detalj kommunens utmaningar. Det skulle även vara intressant att studera om ungdomsperspektivet är lika dominerande i andra kommuner med avseende på denna aspekt. Aspekten *valfrihet* framträder starkt i den socialdemokratiska retoriken i det studerade dokumentet på nationell nivå, och särskilt inom området utbildning. På lokal nivå framträder denna aspekt mycket svagt. Vad man också kan se, särskilt på nationell nivå, är att fokus på betyg och kunskapsbegreppet med inriktning på individen i skolsystemet tydligt framträder som en del av jämlikhetstanken. Huruvida denna retorik beror på influenser från det borgliga styret under åren före dokumentens tillblivelse eller inte kan inte analyseras inom ramen för den här studien, men det vore ett intressant område för framtida studier.

På lokal nivå har jag enbart undersökt ”fallet” Piteå kommun, men resultatet av studien kan bidra till förståelse för politisk retorik på olika nivåer så länge skillnaden mellan relevanta aspekter i denna studie och dem i den tilltänkta tillämpningen inte bedöms vara avgörande. Jag vill återigen poängtera att jag endast analyserat hur man i text retoriskt har relaterat till jämlikhetsbegreppet, inte hur kommunens praktiska tillämpning av politiken har sett ut, vilket kan vara intressant att beforska i framtida studier. Det skulle också vara intressant att i framtida studier göra en jämförande analys av retoriken i andra socialdemokratiskt styrda kommuners årsredovisningar, eller att jämföra retoriken i Piteå kommuns årsredovisning med retori-

ken i kommuner med annat majoritetstyre. En ytterligare utgångspunkt för framtida forskning kan vara att göra en liknande studie som denna efter att Socialdemokraterna återigen har haft regeringsmakten under en mandatperiod, för att analysera eventuella skillnader i retoriken över tid och i olika kontexter. Socialdemokraternas politiska riktlinjer förändras över tid, och det skulle vara intressant att studera hur de senast antagna riktlinjerna från 2013 skiljer sig från de jag studerat i denna uppsats, liksom det skulle vara intressant att jämföra dessa med senare årsredovisningar i Piteå kommun. Man skulle också kunna studera hur politiken kommer till uttryck i praktiken.

Resultatet av den här studien hoppas jag kan bidra till bättre förståelse för den socialdemokratiska retoriken kring jämlikhetsbegreppet på olika politiska nivåer, vilket kan vara användbart för politiska beslutsfattare samt för framtida forskning på området.

Referenser

- Adman, P (2014) "Försummas gymnasieskolans demokratiuppdrag? En kvalitativ textanalys av 2009 års svenska gymnasierreform" Rapport 2014:3. Uppsala: Institutet för arbetsmarknads- och utbildningspolitisk utvärdering.
- Andersson, J (2009) *När framtiden redan hänt. Socialdemokratin och folkhemsnostalgin*. Stockholm: Ordfront.
- Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek (2001) *Socialdemokratins program 1897 till 1990*. Stockholm: Arbetarrörelsens arkiv och bibliotek.
- Beckman, L (2005) *Grundbok i idéanalys*. Stockholm: Santérus Förlag.
- Bergström, G & Boréus, K (red.) (2005) *Textens mening och makt*. Lund Studentlitteratur.
- Bryman, A (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Andra uppl. Malmö: Liber.
- Ekonomifakta (2014) "Fakta och statistik, Piteå" (elektronisk), *Ekonomifakta* www.ekonomifakta.se (2014-08-16).
- Färm, G (2007) *Politiska ideologier. En liten bok om stora idéer*. Stockholm: Bilda Förlag.
- Guba, E.G & Lincoln, Y.S (1994) "Competing Paradigms in Qualitative Research" I Denzin, N.K & Lincoln, Y.S (red.) (2004) *Handbook of Qualitative Research*. Thousand Oaks: Sage Publications.
- Kvale, S & Brinkmann, S (2009) *Den kvalitativa forskningsintervjun*. Lund: Studentlitteratur.
- Larsson, R (2006) *Politiska ideologier i vår tid*. Lund: Studentlitteratur.
- Jacobsson, K & Meeuwisse, A (2008) "Fallstudieforskning". I Anna Meeuwisse, Hans Swärd, Rosmari Eliasson-Lappalainen & Katarina Jacobsson (red.) *Forskningsmetodik för socialvetare*. Stockholm: Natur och Kultur.
- Pettersson, H (2005) *Studier i rött, Socialdemokratiska idéer*. Stockholm: Premiss förlag.
- Piteå kommun (2012) *Piteå kommuns årsredovisning*. Piteå: Piteå kommun.
- Seliger, M (1976) *Ideology and Politics*. New York: Free Press.
- Socialdemokraterna (2009) *Socialdemokratiska riktlinjer*. Stockholm: Socialdemokraterna.
- Statistiska centralbyrån (2015) "Statistikdatabasen" (elektronisk) www.statistikdatabasen.scb.se (2015-03-16).
- Sveriges kommuner och landsting (2013) "Styren i kommuner och maktfördelning" (elektronisk) [www.skl.se/MediaBinaryLoader.axd?MediaArchive_FileID=e4673551-4711-4850-9073-714738532471&FileName=Styren+i+kommuner_och+maktf%c3%b6rdelning+2013_09-20_+webb+\(2\).pdf](http://www.skl.se/MediaBinaryLoader.axd?MediaArchive_FileID=e4673551-4711-4850-9073-714738532471&FileName=Styren+i+kommuner_och+maktf%c3%b6rdelning+2013_09-20_+webb+(2).pdf) (2013-09-20).
- Åmark, K (2005) *Hundra år av välfärdspolitik. Välfärdsstatens framväxt i Norge och Sverige*. Umeå: Boréa Bokförlag.